

Німі йдуть тумани і все покривають великою таємницею. Немов би води з Лети випили ми — все забуто, нічого не знаємо, ні про що не відаємо! . . .

Зриваються тумани . . . В гору підносяться! В широких просторах вони розпливаються . . .

Весняне сонце промінням надії золотить Україну. Нова чарівна сцена . . . Очі в себе вбирає! . . . Здається — золотий корабель пливе над буйними хвилями промінястих степів. А при кермі стоїть сам народ. І веде його геть з туманів до великої славної будуччини . . .

Михайло Рудницький.

Партійники.

В останнім часі намножилось українських часописей, як грибів по дощі, а ще більше „синтетичних“ статей про нашу внутрішню та закордонну політику. На жаль, ці статі пахнуть здебільше грибами у трухлявім домі. Ніколи, здається, не було більшої ріжниць між політиками, як у цей час: вони нагадують казку про лебідя, рака та щуку. А проте всі згожуються в одному: в нестерпному тоні своїх осудів.

Редактори і дописувачі мають приємність — як великі пани, що їздять каретами . . . коли обкидують своїх противників болотом. В люті звичайно кожний кидає тим, що має під рукою. Найсильнішим аргументом стають закиди, що противник є плаченим агентом на службі ворогів. Кожний з таких критиків сповнює, мовляв, патріотичний обов'язок: „здирає маску з фальшивих патріотів“.

Сила не в тому, якого погляду є наші політики про мораль своїх противників. Багато цікавішим є те, як вони уявляють собі патріотичну працю.

Передімною лежить 6. число „Боротьби“, яке дає мені привід до кількох рефлексій дописею з Парижа, звідкля один український діяч робить ревеляції à la Бурцев. „Боротьба“ має дифирамбічний підзаголовок: „Часопис робучого люду України“. А видається вона в . . . Відні. Бач, як далеко сягає наш робучий люд! Навіть редактор часописи має привабливе імення: Піриг. Цікаво якими пирогами годують наші партійники робучий люд. Поруч політичної кримінолоґії часопис є начинена такими загальнозрозумілими для рубочого люду термінами: „самовизначення“, „епохальний“, „феодалний“, „імперіалістичний“, „гістичний“, „ігнорувати“, „трудоі принципи“, „диктовані компліменти“, „піддесливі радці“, „хвилевий відплив сил“. Ось послухайте таку символістичну поему в прозі: „Вилившася одначе усіми барвами воґню революція на Україні буде й довгі літа, як палаюче сонце, жаріти на земськїм овиді і жаром розлитої революційної ляви палитиме усе темне і гниле, що накидатись буде на жар'ючі лучі повставшого як ефінке з попелу 40 міліонового народа“.

Щасливий робучий люд, коли він це розуміє.

Ось-що цікаве в дописі парижського діяча: ніякий парижський земляк не може не знати про те, до якої партії і до якого комітету належать інші, а проте вважає чомусь потрібним причисляти мене до політичного комітету, який, по його словам . . . „здається“ є фінансований денікінськими агентами. Яку вагу можуть мати спростування супроти таких суто-провокаційних „здається“, які, силою Ксантипових помий ллюються на неполітичні голови? Дописувачі і редактори, які естежать за приватним життям великих і малих діячів і бездільників, траплять зовсім рівновагу, коли впадають в апостольський патос з приводу нечсности своїх противників. Вони не мають ніякого сумніву в проблемах: який лік є найкращий для спасення людства; та коли згадати ім про мораль їх однопартійників — вони находять як стій проблеми і сумніваються . . .

Поняття об'єктивности моралі супроти інших є для них таке просте, що коли вислудхати їх всіх разом, то нема для них иншого місця, як у вязниці. А проте можна би мати зрозуміння для ролі суб'єктивних поглядів у світі навіть без філософії. Робучий люд має оце зрозуміння. Досить важко найти непохитні докази, який шлях для державного життя є найкращий: монархічний, соціалдемо-

кратичний, чи большевицький. При доказуванню їх вартости ніхто не може обійтися без філософії. І дивне диво: в доказах наших політиків є все крім філософії. За те, коли треба відповісти на простіше питання: чи члени їхньої партії та їх співробітники є чесними людьми, вони притьом прикидаються філософами, себто починають доказувати, що члени інших партій є нечесні. Хоча, здається, нема нічого легшого, як перевести доказ чесности в такій суспільности як наша, де приватне життя кожного лежить, як на тарілці.

Наши озіріси переплутують вартість своєї ідеології з нечистою чужою кишені. Згідно з їх політичною моралею їх противником є не той, хто одержує нечесні гроші; а нечесні гроші одержує той, хто є їх противником. Погляньте: як довго члени редакції „Боротьби“ працювали спільно в партії з своїми товаришами, ми нічого не чули від них про мораль десятка діячів, яких бруди перуть вони нині на своїй новій білосніжній програмі. Та в тих обвинуваченнях є завжди деяка частина правди: в кожній партії є люде брудні. Найцікавіше те, що ніхто не знає про це краще як самі товариші партії. А проте, замість вичистити власну Авгієву стайню, вони люблять пхати ніс в пахощі чужої. Вони в своїм обуренню стають апостолами незвичайної християнської моралі. Дбають про те, щоб їх вороги були безгрішні.

Можу дуже поважати Винниченка; одначе коли чую, що він називає „наймерзотнішою постаттю в історії визвольного руху України“ — людину, якої чистота життя і пересвідченє не викликає ні в кого ніяких сумнівів на протязі 20 років, тоді приходять охота порадити Винниченкові прочитати „Чесність з собою“, в якій промовідувана мораль викликає більше сумнівів, ніж чесність політичних ідей всім відомого діяча.

Для партійників їх політичне „вірую“ є настільки очевидною, єдиною можливою правдою, що всіх інших, які не приймають її, вони вважають підлими або дурними. В наслідок цього вони відкидають задалегідь першу умовину індивідуального духового розвитку: симпатію для психологічних процесів чужих нам і на першій погляд незрозумілих. Вони нагадують вісімнадцятлітніх поетів, які, читаючи голосно власні вірші, є пересвідчені, що кращих нема в світі.

А одночасно слова: „поступ“, „еволюція“, „реакція“ є в нас в такій моді, як призвища головних держаних скарбників, і ніхто з такою рішучістю не вживає понятя „поступу“, як ти, що ніколи не добачували їх незвичайної проблематичности. Поняття моралі, як це любив доказувати Винниченко, є дуже темряве і хитке. Одначе в проблемах політичної моралі, яка зводиться до перевірення джерел чужого доходу, нема великої метафізики. Коли бачу на чужині земляка-діяча, який одержує кілька тисячів франків, місячної платні, а живе, як князь, купує для своєї жінки пальто за 25.000 франків, або навіть віллу над морем, то одинокі сумніви, що до його чесности виривають з ось-якими запитами: чим він заробляє на решту, коли нічого не робить, або чи встиг на чужині найти і поховати пребагату тітку або американського дядька?

Таких добродів не треба питати, до якої належать партії і які гроші належать до них. Ніяка революція не може змінити таких школярських правд. Те саме торкається еволюції пересвідчень у політичних діячів. Ніхто не має наміру робити закидів нечесности Грушевському, ні Винниченкові за те, що в метушні війни і революції вони змінили свою орієнтацію. Та за те і вони не повинні бути обурені на других, що тамті своєї орієнтації не змінили. Мабуть теперішні комуністи вибачать їм новонаверненням ті всі жертви комуністів, розстріляних колись за їх проти-большевицької влади.

Ціла партійна критика наших партійників має на меті доказати нам, що все було би прегарно, колиб їх партія одержала монополію на керму національної політики. Є такі великі люде, що не можуть працювати на меншій посаді, як міністра і то з необмеженими уповноваженнями. Вони дуже оригінально зрозуміли гадку Наполеона, що поганий той жовнір, який не хоче стати маршалом.

Парижський діяч закінчує свою статію ось-яким патетичним окляком; „Шість Держав старої Росії визнано, не дивлячись на соціалістичну політику, крайнішу за нашу . . .“

Перш усього — фактичне спростування: соціалістичність і крайність політики цих держав є відома хіба нашому діачеві. В Парижі всі ці держави вели політику виключно національно-державну. Кладучи три настрові крапки, наш політик поринає в роздумування про незбагнені нетри політичної метафізики. Причина ясна. Наші земляки в Парижі мало ставили собі питань про свої конкретні завдання на парижському ґрунті. Вони люблять принципіально-загальні питання. Коли партійним метафізиком доказують, що їх партійний товариш є голодранець або дурень, то вони не перевіряють джерел його кишені або освіти, а приймають сократову позу: — а чи Ви знаєте, що таке чеснота або мудрість? І все таки вони мають бодай одну річ спільну з Сократом: поміи, які ллються на їх голову, не роблять на них ніякого вражіння.

Проблема правильних шляхів моралі. А проте не треба бути аж політиком, щоб розуміти деякі школярські правила політичної граматики. Ось кілька з них:

1. Політичний діяч, який приїзжає у Францію як до казкової країни, без знання мови, а що більше: без ніякого розуміння французької психології, не може корисно впливати ні словом ні письмом на людей чужої складної культури. До цього висновку мусів дійти навіть Грушівський по останні своїм побуті в Парижі.

2. Коли українські політики воліють на чужині працювати для тої самої справи відокремлені, а не разом, то не диво, що чужі держави не бачуть великого гріху в своїй політиці, коли працюють для відокремлення поодиноких частин України.

3. Політична і дипломатична діяльність за кордоном повинна мати на першому місці загально-національні домагання, а не партійні інтереси. Діячі, які цього не розуміли, повинні були взяти собі до науки політичної мови вчителя так само, як брали собі вчителя до науки французької мови.

З таких принципів можна би скласти цілий катехізм . . . гумористичний.

Чи не бачимо цього незвичайного гумористичного факту, що найзавзятійші наші партійники, коли лишень дірвуться міністерських портфелів, чхають на партію і входять в порозуміння з такими партіями ворожих національностей, з якими їх партійні товариші з чужої національності не хотять навіть розмовляти?

Клавдія Ягненко.

Куций.

(Ескіз олівцем).

Сьогодні Великдень. А в домі сум. Бо Куций пропав! Плаче Марійка — моя донька маленька. Сумуємо всі ми. Бо Куцого „большевики“ вкрали . . . Так каже нянька. Большевики все крадуть. Вкрали дядька. Вкрали раз батька. Потім повернули. А зараз і Куцого забрали. Нянька потішає Марійку:

— Не плач, моя ясочка! Ось батька вкрали були, а потім повернули. Вернуть і Куцого!

Але Марійці здається, що большевикам він більш потрібний ніж батько. Тому вони його вже не вернуть. І дрібні сльози котяться з її блакитних оченят.

Коли Марійці подарували Куцого, він весь уміщався на долоні. Налили у мисочку молока. Але Куций перевернув її лапками. Тоді нянька почала годувати його з соски, як колись Марійку, навіть з марійчиної соски. Куций ссав і фиркав. А Марійка сміялась. Зникало молоко з пляшечки, а Куций ставав як барилочка! Весь день він спав, а вночі жалісно плакав, як Марійка колись. Коли спав, дуже не любив, щоб з ним гралася.

Куций швидко виріс . . . Стрункі ніжки, розумна мордочка, веселі як вогники оченята і куценький жвавий хвостик.

Весь Куций був срібно-білий. Тільки чорну головку мав та дві чорненьких плямки на спині. Він любив ходити з Марійкою на прогульку. Коли Марійка вбиралася і йшла до дверей, Куций радісно стрибав, аж до клямки.